

Rīgas 5. internātpamatskolas – attīstības centra

Metodiskie ieteikumi

individuālā izglītības programmas apguves plāna izstrādei izglītojamajiem, kuri mācās pēc speciālās pamatizglītības programmas izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (izglītības programmas kods 210159XX)

Metodiskie ieteikumi paredzēti pedagogiem un/vai atbalsta personāla speciālistiem, lai plānotu un izstrādātu individuālo izglītības programmas apguves plānu (turpmāk – IIP), kā arī īstenotu mācību procesu izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (turpmāk – skolēni).

Atbilstoši normatīvajiem dokumentiem, pamatojoties uz skolēnu spējām, attīstības līmeni un veselības stāvokli, speciālās pamatizglītības programma izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (turpmāk - 59 programma) tiek īstenota par pamatu ņemot vienu no izglītības programmas mācību priekšmetu un stundu plānu variantiem un pamatojoties uz to katram skolēnam izstrādā IIP.

Šajos metodiskajos ieteikumos IIP izstrādei par pamatu ņemts 59 programmas 2.variants, jo nereti skolēnam tas būs piemērotākais, lai sagatavotos apgūt kaut minimumu no akadēmiskajām prasmēm nākotnē.

Metodiskie ieteikumi sastāv no šādām daļām:

1. Skolēna izvērtējums
2. Metodisko ieteikumu lietošana
3. Metodes
4. Piemēri
5. IIP paraugs

IIP ir skolēna spējām, attīstības līmenim un veselības stāvoklim pielāgots izglītības process, pamatojoties uz skolēna pieredzi, prasmēm, izziņas un kognitīvo procesu īpatnībām. Tieši individuāla pieeja izglītības procesā ir svarīgs nosacījums kvalitatīvas un mūsdienīgas izglītības nodrošināšanai.

Skolēna novērtējums

Pirms sastādīt IIP un izvēlēties atbilstošākās metodes, ir svarīgi novērtēt, ko skolēns var un prot. Tas nav jādara vienam pašam pedagogam. Skolēni ierodas skolā ar pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinumu, un tas nozīmē, ka viņu prasmes vairāki speciālisti ir jau novērtējuši. Palūdziet vecākus dalīties ar šo informāciju, un izmantojiet to, lai palīdzētu sev un skolēnam šajā darbā.

Novērtējumi, ko var dot dažādi speciālisti:

- psihologs - intelekta koeficients (IQ), komunikācijas prasmes, emocionālās sfēras īpatnības;
- logopēds - aktīvā runa, valodas sapratne;
- ergoterapeits, fizioterapeits - lielā un smalkā motorika, pašaprūpes prasmes;
- pedagogs/speciālais pedagogs - akadēmiskās zināšanas;
- ārstniecības personas - medicīniskā informācija;
- no vecākiem - kāda veida metodes izmanto ārpus skolas, kādu speciālistu konsultācijas saņem, kuras no tām būtu vērtīgi izmantot arī skolā (vai izmanto vizuālu komunikāciju, piktogrammas, vizuālos plānus, ABA vai PECS pieejas u.c.).

Novērtējamās jomas:

- akadēmiskie sasniegumi – zināšanas;
- sociālā attīstība - komunikācijas veids: verbāls/neverbāls/nekomunicē, spēlēšanās prasmes ar vienaudžiem, spēja sekot pieaugušā vadībai, spēja izteikt lūgumu;
- fiziskā attīstība - smalkā motorika, lielā motorika, pašaprūpe - ēšana, tualete, ģērbšanās;
- vadīšanas vajadzības - saprot/nesaprot verbālus norādījumus, saprot/nesaprot žestus, vizuālie signāli, kādus saprot: norādes uz reāliem priekšmetiem, fotogrāfijas, piktogrammas, rakstisks teksts, galvenokārt fiziska vadība (saņemot aiz rokas, paveicot darbu ar skolēna roku).

Nepieciešamie pielāgojumi:

- sēdvietas;
- vizuālais plāns (kāda veida);
- žetonu sistēma.

59 programmas 2. varianta saturs

59 programmas 2. variants sastāv no 4 blokiem: saskarsme, sports, sociālās zinības un vizuālā māksla (vairāk informācijas par 59 programmas 2.variantu: http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/programmas/smag/saskarsme1-9_spec_smag_2.pdf).

Saskarsme ietver arī valodu un komunikāciju. Sports ietver kustību attīstību, smalko motoriku, arī sensoro stimulāciju. Sociālās zinības sastāv no sevis apzināšanās (piemēram, atsaukšanās uz savu vārdu), orientēšanās apkārtējā vidē un pašaprūpes prasmēm. Vizuālā māksla ietver visa veida darbošanos ar priekšmetiem, dažādām lietām, mākslas un mūzikas uztveri.

Taču IIP var būt arī ĻOTI individuāls. Būs skolēni, kuru attīstība atbilst zīdaina vecumam, un viņu IIP sastāvēs galvenokārt no sensorās stimulācijas vingrinājumiem, un kustību attīstības. Taču būs arī skolēni, kuri pamatā darbosies pēc šīs programmas, bet, ja pedagogs redz, ka viņu potenciāls kādā jomā ir lielāks, IIP droši drīkst papildināt arī ar akadēmiskajām prasmēm: lasīšanu, rakstīšanu, rēķināšanu, dabaszinībām (59 programmas 1.variants).

Tāpat, ja kādam skolēnam ir īpašas uzvedības problēmas, IIP var papildināt ar ailīti „uzvedības korekcija”, jo var gadīties, ka darbs ar uzvedības problēmām šī skolēna attīstībai patlaban ir daudzkārt svarīgāks nekā, piemēram, vizuālā māksla.

Metodisko ieteikumu lietošana

Katru prasmju bloku var sadalīt dažādās sīkākās prasmēs. Šajā materiālā ir sniegti svarīgāko prasmju piemēri. Taču tās nebūt nav visas iespējamās prasmes, kompetents pedagogs var izdalīt vēl daudzas citas prasmes, kuras nepieciešams attīstīt viņa skolēniem.

Ailītē pa kreisi katrai prasmei atzīmētas dažādas attīstības pakāpes. Varat atzīmēt, kā Jūsu skolēns lieto attiecīgo prasmi. Ja viņš lieto prasmi „sākuma līmenī”, labs IIP mērķis var būt - apgūt „nākošo līmeni” šai prasmei. Ja skolēns šo prasmi lieto brīvi, dažādos veidos, viņa plānā šī prasme nebūs aktuāla, varat to izlaist, un domāt par citām prasmēm. Ailītē pa labi ir uzvedības piemēri, kas var liecināt, ka Jūsu skolēnam ar šo prasmi neveicas, un viņam būtu ļoti svarīgi piestrādāt pie šīs prasmes apgūšanas. Katras prasmes aprakstam seko metodiskie ieteikumi prasmes attīstīšanai.

Saskarsmes / komunikācijas prasmju piemēri

1. Prasme izteikt lūgumu	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Atnes un iedod pieaugušajam lietas (piemēram, krūzi, kad grib dzert,	Skolēns kliec, krīt zemē, met lietas, kļūst agresīvs, kad kaut ko grib

<p>kastīti, kuru jāpalīdz atvērt) Izmanto piktogrammas vai “Go Talk” ierīci lūguma izteikšanai Izmanto žestu „dod” vai norāda ar pirkstu (vai izsaka lūgumu nedzirdīgo zīmju valodā) Izsaka lūgumu ar vārdu vai frāzi (saka: „Es gribu!”, „iedod!”, nosauc vārdā lietu, kuru vēlas) Lieto vārdus „lūdzu” un „paldies”</p>	<p>Skolēns rauj lietas citiem ārā no rokām Skolēns ir ļoti pasīvs, nekā neizrāda savas vajadzības Runājošs skolēns nelieto vārdus „lūdzu”, „paldies”</p>
---	--

Metodes, kas var noderēt, lai mācītu prasmi izteikt lūgumu

Prasmes modelēšana - pieaugušais bieži parāda paraugu, kā jāizsaka lūgums.

Pozitīvs pastiprinājums - pedagogs katru reizi uzslavē skolēnu, kad viņš izsaka lūgumu piemērotā veidā; ja iespējams, uzreiz iedod skolēnam lietu, ko skolēns lūdz

Motivācijas radīšana, lai lūgtu - interesantu lietu novietošana tā, lai skolēns tās redz, bet patstāvīgi nevar aizsniegt (piemēram, nolikt mantiņas augšējā plauktā, ievietot cepumu burkā, kuru skolēns nevar pats atskrūvēt u.tml.).

Skolēna vēlmi neapmierina, ja viņš kliedz vai uzvedas agresīvi - nodemonstrē viņam, kā palūgt piemēroti (piem., paskaidrojot: „Tev jāsaka: es gribu bumbu”). Ja skolēns nomierinās un pasaka lūgumu vārdos, uzslavē un izpilda lūgumu.

Runājošam skolēnam atgādina „kas tagad jāsaka?”. Ja runājošs skolēns nesaka „lūdzu”, pieaugušais var pēc dažiem atgādinājumiem arī pārstāt „dzirdēt” skolēna prasību, ja tā nesākas ar vārdu „lūdzu”.

Nerunājošam skolēnam var piedāvāt izvēlēties starp divām lietām (piemēram, parādīt bumbu un mašīnu, jautāt: ‘ko tu gribi?’). Var palīdzēt skolēnam izveidot žestu, norādīt ar pirkstiņu; uzreiz apbalvot, iedodot lietu, uz kuru viņš norādīja).

Nerunājošam skolēnam var izmantot patīkamu rotaļu, kura pēc brīža pārtrūkst (piemēram, ziepju burbuļi, uzvelkama mantiņa, dziesmiņa magnetofonā, multfilma datorā), un pieaugušais mudina skolēnu parādīt lūgumu (ar pirkstiņu, skaņu, parādot piktogrammu u.tml.), lai rotaļu atkal turpinātu.

Ļoti pasīvam skolēnam jāizvairās uzreiz apmierināt visas viņa vajadzības, vai „uzminēt” visu, ko viņš grib; jādod laiks, lai skolēns pats pamēģinātu izrādīt savas vēlmes. Ir skolēni, kas domā ilgāk, un reaģē lēnāk. Šos skolēnus ir sevišķi svarīgi apbalvot ar uzmanību, uzslavu, prieku, balvu, ja viņi sāk paši pēc savas iniciatīvas izrādīt lūgumu.

PECS piktogrammu komunikācijas sistēma (ja skolēns to ir mācīts lietot). Ja Jūsu klasē ir skolēns, kurš lieto PECS sistēmu – albumiņu ar piktogrammām, pedagogam lūgums konsultēties ar skolēna vecākiem par metodiku, kā ar skolēnu tiek strādāts. Svarīgi, lai skolēna komunikācijas grāmata būtu viņam visu laiku pieejama (gan klasē, gan starpbrīdī), un svarīgākās piktogrammas tiktu ņemtas līdzi arī ārpus klases (pastaigas laikā, autobusā) – tās var būt uzvērtas uz atslēgas piekariņa. Ja skolēns izsaka lūgumu, iedodot pedagogam piktogrammu, pedagoga uzdevums ir nolasīt uzrakstu uz piktogrammas („Bumba”), un iedot skolēnam prasīto (ja tas iespējams), vai paskaidrot, kāpēc šobrīd lūgumu nevar izpildīt („Bumbu spēlēsim pēc matemātikas”). Noteikti uzslavēt skolēnu par piemērotu un pieklājīgu lūguma izteikšanu.

2. Prasme ievērot piemērotu distanci saskarsmē	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Skolēns spēj sēdēt pie viena galda ar citiem Skolēns izturas mierīgi, ja klasesbiedrs viņam nejauši pieskaras Skolēns skatās uz cilvēku, kurš ar viņu runā Skolēns stāv piemērotā attālumā (“izstieptas rokas attālums”) no citiem	Skolēns nereaģē, ja ar viņu runā, vai aizgriežas, vai aiziet prom Skolēns svešiem cilvēkiem kāpj klēpī, spiežas klāt, bučo, apskauj, seksuāli aizskar citus Skolēns bieži uzgrūžas citiem skolēniem, vai spiežas virsū, neievēro savu darba vietu Skolēns uz nejaušiem pieskārieniem reaģē saasināti - ar baiļu vai dusmu lēkmi

Metodes, kas var noderēt, ja skolēns nāk citiem pārāk cieši klāt

Mācīt „izstieptas rokas” likumu (cilvēki sarunājoties parasti stāv viens no otra izstieptas rokas attālumā).

Māciet skolēnam, kuras ir „intīmās ķermeņa daļas” (tās, kas zem apakšbiksēm un zem krūštura), kurām nekad sverši cilvēki nepieskaras, un arī neskatās uz tām.

Ja skolēns kāpj klēpī vai bučo svešu cilvēku, palūdziet pieaugušajam neatbildēt ar samīļošanos, un neņemt bērnu klēpī. Skolēnam var paskaidrot: „jā, tante ir ļoti jauka, bet viņa tev ir svešs cilvēks, un svešus cilvēkus mēs nebučojam. Tu vari saņemt tantes roku, un tante var tev noglaudīt galvu”.

Ja seksuālā veidā izturas mazs bērns (kam vēl nav sākusies pubertāte), - piemēram, ja bērns izģērbjas, aizskar citu cilvēku dzimumorgānus, vai atdarina rotaļā dzimumaktu, ziņojiet skolas psihologam un sociālajam pedagogam! Paturiet prātā, ka skolēni ar garīgās attīstības traucējumiem ir riska grupa seksuālajai izmantošanai un var viegli kļūt par upuriem!

Ja skolēns nejūt robežas telpā, var palīdzēt vizuāli apzīmējumi, kur viņam jāatrodas (piemēram, paliktnītis uz galda, paklājiņš vai spilventiņš, kas apzīmē viņa vietu uz grīdas, vai līnija sporta zālē uz grīdas).

Metodes, kas var noderēt, ja skolēns cenšas izvairīties no tuvošanās (pārāk liela distance vai saasināta reakcija)

Konsultējies ar ergoterapeitu - iemesls var būt saasināts taustes jūtīgums, ko var koriģēt ar sensorās integrācijas metodēm.

Arī šajā gadījumā var noderēt vizuāls apzīmējums skolēna darba vietai.

Sēdināt skolēnu tādā vietā, kur citi nestaigā garām.

Iespējams, nepieciešams atsevišķs sols (šobrīd skolēns nevar sēdēt aplī vai cieši līdzās citiem).

Vienmēr brīdināt skolēnu, pirms viņam pieskaras (piemēram, ģērbjot, palīdzot).

Ja skolēns „bēg”, kad viņu uzrunā, svarīgi veltīt laiku kontakta nodibināšanai - smaidīt skolēnam, sameklēt lietas, kas viņam patīk un darīt tās kopā, saukt vārdā skolēna darbības un emocijas („Tu skaties uz pulksteni. Tev patīk rādītāji”).

3. Prasme dalīties	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Skoēns spēj lietot kopīgas rotaļlietas vai mācību piederumus līdzās ar citiem (piemēram, zīmē, ņemot zīmuļus no vienas kastes) Prot spēlēties ar vienu un to pašu rotaļlietu pēc kārtas Aizdod savu lietu citam skolēnam, ja tas lūdz Palaiž citus skolēnus šūpolēs Uzciem citus	Bieži konflikti ar vienaudžiem Agresīvs, ja kāds pieskaras viņa lietām

4. Saskarsme ar citiem skolēniem	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Spēj iesaistīties vienkāršā rotaļā ar citu skolēnu (pamest/ripināt bumbu, ripināt mašīnu) Prasme darboties pēc kārtas (vienu reizi mašīnu pa trasi laižu es, vienu reizi tu; stāvēt rindā uz slidkalniņu u.tml.) Zina klasesbiedru vārdus	Skolēns ļoti pasīvs, ignorē citus Skolēns agresīvs pret citiem

Spēj iesaistīties sarunā ar klasesbiedriem (klausās, ko citi saka, atbild, sasveicinās, palūdz kaut ko) Izrāda līdzjūtību, ja citam skolēnam sāp	
---	--

5. Valodas lietošana	
Valodas sapratne	Aktīvā runa
<p>Skolēns reaģē, ja viņu uzrunā Atsaucas uz savu vārdu Paskatās vai norāda uz nosaukto ēdienu, rotaļlietu Norāda ar roku/pirkstu, atbildot uz jautājumu - „Kur ir?” Izpilda lūgumu - “Nāc šurp!”, „Iedod man!” Var parādīt sadzīves priekšmetus, dzīvniekus, ēdienus attēlos Var izpildīt vienpakāpes norādījumus Izpilda divpakāpju norādījumus Spēj saprast jautājumus, atbildēt uz jautājumiem</p> <p>Skolēns, kas nesaprot valodu saprot, ja viņam parāda reālu priekšmetu (piemēram, parāda cepuri un saka: „iesim ārā”), atpazīst fotogrāfijas, zīmētus attēlus, piktogrammas, uzrakstus</p>	<p>Skolēns lalina, dudina, izsaka skaņas bez nozīmes Skolēns izsaka zilbes ar nozīmi Skolēns lieto 2 – 3 vārdus ar nozīmi Lieto 10 – 20 vārdus ar nozīmi Veido īsas frāzes Veido teikumus Lieto pieklājības frāzes (labdien, uz redzēšanos, lūdzu, paldies) Spēj iesaistīties dialogā (atbild uz jautājumiem, uzdod jautājumus, komentē otra teikto) Spēj izveidot stāstījumu (par attēlu, par kādu notikumu)</p> <p>Raksta, lasa vai atpazīst savas apkārtnes svarīgākos uzrakstus Nerunājošs bērns lieto piktogrammas lūguma izteikšanai (patstāvīgi sameklē attēlu un iedod pieaugušajam), lieto „Go Talk” vai citu saziņas ierīci, izmanto nedzirdīgo zīmju valodu, izmanto žestus, lai parādītu savas vajadzības, norāda ar pirkstiņu.</p>

Sastādot IIP šīs prasmes attīstīšanai, sadarbojieties ar logopēdu, kā arī citiem speciālistiem, ja skolēns tādus apmeklē ārpus skolas (piemēram, ja skolēns apgūst piktogrammu komunikāciju).

Ja skolēns ir nerunājošs, svarīgs IIP mērķis var būt paplašināt žestu krājumu (piemēram, iemācīt lietot žestus „dod”, „lūdzu”, „atā”, „labi”, „slikti”).

Pajautājiet vecākiem, kādus vārdus/attēlus/žestus viņi uzskata par vissvarīgākajiem. Piemērs: 7 gadus vecs bērns katru reizi, kad grib čurāt, velk nost bikses. Tas var notikt arī sabiedriskajā transportā vai lielveikalā. Šī bērna

vecāki kā vissvarīgāko mērķi izvirza iemācīt bērnam īsā vārdā paprasīties uz tualeti, jo tas ļoti būtiski ietekmē visas ģimenes iespējas iziet ārpus mājas!

Palūdziet ģimenei uzrakstīt Jums skolēna „vārdnīciņu” – biežāk lietoto skaņu/zilbju/vārdu un žestu nozīmi.

Var gadīties, ka skolēns ar smagiem funkcionāliem traucējumiem nespēj iemācīties burtus (jo burti ir pārāk abstrakti), taču var iemācīties atpazīt biežāk lietotus vārdus, izmantojot globālās lasīšanas tehniku (lasa veselus vārdus).

Sociālo zinību prasmju piemēri

1. Sevis apzināšanās	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Skolēns atsaucas uz savu vārdu Atpazīst sevi spogulī, fotogrāfijās Zina savas ķermeņa daļas Atbild uz jautājumu “Kā tevi sauc?” Var pastāstīt par sevi vārdos, vai izmantojot attēlus Zina klasesbiedru vārdus, var nosaukt savus ģimenes locekļus	Skolēns neatsaucas uz savu vārdu Nevar atbildēt uz jautājumiem: „Kā tevi sauc? Cik tev gadu?” u.tml. Nevar parādīt „Kur tev sāp?” (slimības vai sāpju brīdī reaģē ar dusmu vai raudu lēkmi, bet nekā nedara zināmas savas grūtības)

„Komunikācijas albumiņš”, kuru veido kopā ar vecākiem - fotoalbums, kurā katrā atvērumā sakārtotas fotogrāfijas par skolēnam svarīgām tēmām. Piemēram, „mana ģimene”, „manas mīļākās rotaļlietas”, „manas nodarbības”, „mani mājdzīvnieki” u.tml. Skatoties albumiņu, arī nerunājošs skolēns var norādīt uz sev svarīgām lietām, un tādējādi komunicēt.

Fotoalbumiņš, klases fotogrāfija, ģimenes locekļu fotogrāfijas

Skolēna fotogrāfija uz viņa sola, skapīša, krūzītes utt.

Skolēnu grāmatas par cilvēka ķermeni

Spēles, kas palīdz apzināties savu ķermeni: sava ķermeņa apvilksana uz lielas papīra lapas un kopīga izkrāsošana, puzzles ar cilvēka ķermeni, dažādas spēles ar kustību imitāciju, saucot vārdā ķermeņa daļas, rotaļdejas, ārstu spēlēšana

Jāatceras ikdienā gan sporta nodarbībās, gan ģērbjoties un mazgājoties visu laiku saukt vārdos ķermeņa daļas.

2. Orientēšanās apkārtējā vidē	
Dažādas pakāpes prasmes apguvē	Uzvedība, kas liecina, ka ir būtiski uzlabot / attīstīt šo prasmi
Orientējas skolas telpās Spēj pārvietoties no telpas uz telpu	Skolēns kliedz un pretojas katru reizi, kad jāpāriet no vienas telpas uz citu

Ievēro savu darba vietu Spēj mierīgi sēdēt autobusā Spēj nosēdēt skolas pasākumos, piemēram, koncertā Spēj apmeklēt sabiedriskas vietas: veikals, bibliotēka u.c.	Skolēns haotiski skraida pa telpu, nesēž savā vietā Skolēnam ir bail ieiet svešās vietās
--	--

Šajos gadījumos viena no vissvarīgākajām metodēm būs visa veida vizuālie apzīmējumi (piemēram, galda paliktnītis, noteikts paklājņš, līnija uz grīdas utt, kas norāda bērnam, kur ir viņa darba vieta), kā arī vizuālie plāni.

3. Pašaprūpes iemaņas
tualete, ēšana, ģērbšanās, mazgāšanās, uzkopšana, ēst gatavošana, sadzīves darbi

Galvenais kritērijs - patstāvība un neatkarība. Šo prasmju izvērtēšanā vadīties pēc patstāvības kritērijiem, piemēram, vai skolēns veic vajadzīgo darbību:

- tikai pedagoga klātbūtnē un arī kopā ar pedagogu (pedagogs vada skolēna roku);
- tikai pedagoga klātbūtnē un ar palīdzību (jāorganizē un jākontrolē);
- pedagoga klātbūtnē (pēc parauga un ar palīdzību);
- ar daļēju pedagoga palīdzību (var izmantot piktogrammas, vizuālos plānus);
- darbojas pilnībā patstāvīgi.

Svarīgi fiksēt skolēna patstāvības pieaugšanu ir svarīgi gan priekš pedagoga, gan vecākiem. Piemēram, frāze „daļēji apguvis tualetes izmantošanu” neizsaka neko, un gan pedagogiem, gan vecākiem var likties, ka nekas nav sasniegts. Taču, ja salīdzinām, ka sākumā skolēns uz tualeti neprasījās, bet bija regulāri jāšēdina (1.pakāpe), taču tagad var patstāvīgi aiziet, visu izdarīt, bet viņam ir jāpiepalīdz ar noslaucīšanos un roku nomazgāšanu (4.pakāpe), mēs varam redzēt, ka priekš šī skolēna progress ir liels.

Šo prasmju trenēšanā īpaši svarīga ir sadarbība ar vecākiem vai skolēna aprūpētājiem.

Prasmju sadalīšana soļos

Ja skolēnam grūtības sagādā tikai viens prasmes solis, droši ierakstiet tieši šo soli IIP. Piemērs: zēns patstāvīgi iet uz tualeti, taču aizmirst aizvērt aiz sevis durvis. Viņam piemērots IIP punkts: iemācīties bez atgādinājuma aizvērt durvis. Metodes: piktogramma „aizver durvis”, verbāls atgādinājums, uzslava, ja viņš aizver durvis, uzdevumi un spēles par tēmu „publiskas/privātas vietas”.

Mācīšana „no beigām”

Mācoties prasmes, kas sastāv no vairākiem secīgiem soļiem, skolēnam sākumā var būt vieglāk iemācīties pēdējo soli, savukārt, kad viņš apguvis pēdējo soli, tad nepieciešams apgūt priekšpēdējo utt. Piemērs: mācoties novilkt vējjaku, sākumā pieaugušais novelk skolēnam jaku, bet atstāj tikai vienu skolēna roku piedurknē. Skolēns patstāvīgi tiek ārā no vienas piedurknes. Pēc tam pieaugušais pietur jaku, un skolēns izvelk rokas no abām piedurknēm. Pēc tam pieaugušais atver rāvējslēdzēju līdz pusei, un skolēns pabeidz atvērt rāvējslēdzēju un tiek pats ārā no piedurknēm utt.

Vizuālo pašaprūpes plānu izmantošana, citu profesionāļu piesaistīšana

Ja kāda no pašaprūpes darbībām skolēnam ilgstoši sagādā grūtības, ir vērts konsultēties ar ergoterapeitu. Ja ir grūti sakošļāt vai norīt ēdienu, ieteicama logopēda konsultācija.

Jāatceras, ka gan ēšanas problēmas, gan tualetes lietošanas problēmas var būt saistītas arī ar veselību - sākot ar to, ka skolēnam var sāpēt zobs, kakls, vēders, turpinot ar dažādiem iekaisumiem, vielmaiņas problēmām, gremošanas traucējumiem. Tādēļ jebkuru šaubu gadījumos vērsties pie skolas medmāsas un/vai aiciniet vecākus konsultēties ar ārstu.

Akadēmiskās prasmes

Šīs prasmes skolēniem, izvērtējamas un mācāmas ļoti individuāli. Būs skolēni, kuriem akadēmiskās prasmes programmā netiks iekļautas, bet būs skolēni, kuriem vismaz daļu no tām var veiksmīgi attīstīt.

1. Akadēmisko prasmju piemēri

Salīdzināšanas, grupēšanas, šķirošanas uzdevumi
Zināšanas par krāsu, formu, lielumu, ģeometriskām figūrām
Orientēšanās laikā: zināšanas par gadalaikiem, mēnešiem, nedēļas dienām, pulksteņa pazīšana utt.
Zināšanas par dabu: pazīst dzīvniekus, kokus, augļus, dārzeņus, dabas parādības u.tml.
Matemātiskās prasmes: prot skaitīt, var saskaitīt reālus priekšmetus, izprot jēdzienus „vairāk/mazāk”, „lielāks/mazāks” u.tml. Zina ciparus, var paveikt vienkāršas aritmētiskas darbības (rēķina uz pirkstiem, ar palīgmateriāliem, piemēram, skaitīkļiem vai skaitāmajiem kociņiem, prot izmantot kalkulatoru) u.tml.
Lasīšanas prasmes: pazīst burtus, atpazīst savu vārdu, lasa pa zilbēm, globālā lasīšana (cik vārdus atpazīst), lasa brīvi.
Rakstīšanas prasmes: prot turēt zīmuli, var atkārtot pēc parauga taisnu līniju, apli, raksta burtus, raksta savu vārdu, raksta pēc parauga, raksta pēc diktāta, drukātiem vai rakstītiem burtiem.
Citas zināšanas (var būt saistītas ar skolēna interešu jomu): piemēram, ir

skolēni, kuri ļoti interesējas par ģeogrāfiju, un spēj iemācīties pasaules valstu nosaukumus un karogus, ir skolēni, kurus var ļoti ieinteresēt augi, dzīvnieki u.tml. Šie skolēni labprāt apgūs kādu vienu zināšanu jomu, kaut gan citās jomās viņu spējas var būt ļoti zemas. Ja skolēnu kaut kas interesē, un viņš ir gatavs to mācīties, arī šīs zināšanas var atspoguļot mācību plānā. Tāpat skolēna īpašo interešu jomu var izmantot, lai motivētu viņu pie viena trenēt arī citas prasmes.

Piemērs: 11 gadus vecs zēns ar autismu un garīgās attīstības traucējumiem ļoti interesējas par ģeogrāfiju. Viņam ir ļoti vāja smalkā motorika, un viņš nelabprāt veic rakstīšanas un zīmēšanas uzdevumus. Taču, ja darbā ar šo zēnu izmanto ģeogrāfijas kontūrkartes, viņu var ieinteresēt gan lasīt (izlasīt valstu nosaukumus), gan trenēt smalko motoriku (apvilkt valstu kontūras), gan rakstīt (ierakstīt kontūrkartē valstu galvaspilsētas).

Izvērtējot akadēmiskās prasmes skolēniem, var gadīties, ka galvenais kritērijs kādas prasmes apgūvē ir patstāvības palielināšanās un pieaugušā palīdzības samazināšanās. Piemēram, sākumā skolēns kādu darbību veic tikai pieaugušā vadībā un ar priekšā teikšanu katram solim, pēc tam spēj atkārtot pareizo risinājumu pēc parauga, un tikai pēc ilgāka laika spēj veikt uzdevumu pilnībā patstāvīgi. Šo patstāvības pieaugumu ir vērts atspoguļot, veicot skolēna prasmju izvērtēšanu.

Nerunājoši skolēni var veikt darbības un demonstrēt zināšanas un prasmes neverbālā formā vai izmantojot alternatīvās komunikācijas paņēmienus. Piemēram, rīta aplī atrast attēlus un ievietot kalendārā šīsdienas datumu, nedēļas dienu, gada mēnesi, gadalaiku un laika apstākļus.

Skolēni ar kustību traucējumiem un valodas traucējumiem var paveikt uzdevumus planšetdatorā, vai nospiegt vajadzīgo taustiņu „Go Talk” komunikācijas ierīcē.

INDIVIDUĀLAIS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS APGUVES PLĀNS

I. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA

Skolēna vārds, uzvārds: _____

Klase: _____

Plāna sastādīšanas datums: _____

Plāns sastādīts periodam: (mācību gads, semestris) _____

Sasniegto rezultātu izvērtēšanas datums: _____

(IIP ieteicams atkārtoti pārskatīt, izvērtēt un papildināt agrāk, ja kādā jomā sasniegti visi plānotie mērķi, vai arī vērojams, ka nav progresa – tādā gadījumā jākorģē mērķi un / vai metodes).

Plāna sastādīšanā piedalījās: skolotājs, logopēds, ergoterapeits, izglītības metodīkis utt. (ierakstīt)

Izglītības programmas kods: _____

Apmācības veids:

- 1) frontāla apmācība grupā. Pasvītrot: visu laiku, atsevišķos mācību priekšmetos (ierakstīt mācību priekšmetus vai vidi, piemēram: pastaigas, skolas pasākumi),
nav iespējama
- 2) Individuāla apmācība. Pasvītrot: visu laiku, atsevišķos mācību priekšmetos (ierakstīt):

Nepieciešamie pielāgojumi / īpaša palīdzība:

- Individuāls skolotājs / asistents
- Ar kustību traucējumiem saistīti pielāgojumi: ratiņkrēsls, pozicionēšanas krēsls, īpaši pielāgoti mācību/sadzīves piederumi: _____
- Ar komunikācijas traucējumiem saistīti pielāgojumi: vizuālais darba plāns, tiek izmantota nedzirdīgo zīmju valoda, žestu valoda, piktogrammu komunikācijas sistēma PECS, “Go – Talk” saziņas ierīce, cits
- Citi pielāgojumi: _____

II. SKOLĒNA NOVĒRTĒJUMS (īsi atzīmēt svarīgāko katrā jomā)

Novērtējuma jomas	Stiprās puses	Vājās puses
Komunikācija	<i>Piemēri:</i> -izmanto PECS, zīmju valodu, žestu valodu -runā atsevišķas zilbes, vārdus ar nozīmi -veido īsas frāzes -runā teikumos -runā plūstoši, brīvi	<i>Piemēri:</i> - nav apzinātas komunikācijas - komunicē nepiemērotā veidā (kļūdzot, metot lietas u.tml.) - neprot izteikt lūgumu - trūkst konfliktu risināšanas prasmju - ļoti kautrīgs, nedrošs.....
Patstāvības prasmes	<i>Novērtēt:</i> Tualetes lietošana Ēšana - mazākajiem: vai ēd paši, lielākajiem: galda kultūra Roku mazgāšana, mazgāšanās. Ģērbšanās – mazākajiem: vai spēj paši saģērbties, lielajiem: prasme izvēlēties apģērbu, uzturēt to kārtībā Lielajiem – patstāvīga transporta lietošana, prasmes iepirkties, izpratne par uzvedību uz ielas, pasākumos u.c. Prasmes patstāvīgi iesaistīties mācību darbā	
Akadēmiskās prasmes	Īsi minēt svarīgāko	
Uzvedība	Īsi minēt labāko	Īsi minēt sarežģītāko

III. Izglītības programmas apguves plāns

1.variants (mācību priekšmeti) vai 2.variants (mācību jomas)

Ieteikumi:

Mērķus rakstīt tik konkrētus un precīzus, cik vien tas ir iespējams. Piemēram, rakstīt nevis „attīstīt pamatzināšanas par matemātiskajiem jēdzieniem”, bet „iemācīties skaitīt līdz 5, atpazīt apli, trīsstūri, kvadrātu”. Nevis „pilnveidot

pašaprūpes iemaņas”, bet „iemācīties patstāvīgi nomazgāt rokas, aizsiet apavu auklas”.

Jo skaidrāks būs mērķis, jo vieglāk pēc tam novērtēt rezultātu.

Rezultātus ieteicams atzīmēt, līdzko tie ir sasniegti (negaidot semestra beigās). Ja kādā jomā ilgu laiku nav vērojami nekādi sasniegtie rezultāti, ieteicams pārskatīt izvirzītos mērķus un metodes – iespējams mērķis ir nepiemēroti augsts, vai metodes nav pietiekoši efektīvas.

IIP ir dokuments, kurā ierakstus var (un vajag) mainīt, līdzko rodas tāda nepieciešamība! IIP obligāti jāpārskata katra semestra beigās.

1. variants

Latviešu valoda

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Matemātika

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Sociālās zinības

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Mājturība

Mērķi	Metodes	Rezultāts

U.c. mācību priekšmeti.....

2. variants

Saskarsme

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Sports

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Sociālās zinības

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Vizuālā māksla

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Papildus lielai daļai skolēnu jāiekļauj arī:

Uzvedības korekcijas un komunikācijas prasmju attīstīšanas mērķi

Mērķi	Metodes	Rezultāts

Papildus nodarbības:

Paraksti:

Pedagogs: _____

Citi speciālisti: _____

Vecāki / aizbildņi: _____

Datums:

Sagatavoja: Rīgas 5. internātpamatskolas – attīstības centra izglītības metodiķe
Zane Kronberga, r5sips@riga.lv